

Reactienota
Notitie Reikwijdte en
Detailniveau (NRD)
HWBP Veilige Vecht

Colofon

Waterschap Drents Overijsselse Delta

Datum: 22 september 2022

Auteur: I. Zandink en C. Nijmeijer

Versie: 1.0

Versiebeheer

Versie	Datum	Omschrijving	Auteur	Toetsers	Vrijgave
0.1	25-08-2022	Eerste concept	I. Zandink C. Nijmeijer	E. van Zundert J. Willemsen Provincie Overijssel	IPM
0.2	02-09-2022	Aanvulling eerste concept	I. Zandink	E. van Zundert J. Willemsen Provincie Overijssel	IPM
0.3	15-09-2022	Eind concept	E. van Zundert	IPM	Opdrachtgever
1.0	22-09-2022	Definitieve versie	E. van Zundert	IPM	DB WDOD

Inhoudsopgave

Reactienota – notitie Reikwijdte en Detailniveau	4
Inleiding/voornemen HWBP Veilige Vecht	4
Zienswijzen.....	4
Adviezen.....	5
Beantwoording zienswijzen	6
Vervolg	6
Tabel 1: zienswijzen en beantwoording.....	8

Reactienota – notitie Reikwijdte en Detailniveau HWBP Veilige Vecht

Deze Reactienota is opgesteld door waterschap Drents Overijsselse Delta in afstemming met de Provincie Overijssel.

Inleiding/voornemen HWBP Veilige Vecht

Nederland beschikt over ongeveer 3.500 kilometer primaire dijken. Deze dijken beschermen Nederland tegen (hoog) water vanuit de zee en grote rivieren. De Vechtdijken tussen Dalfsen en Zwolle zijn in de laatste toetsing afgekeurd en voldoen niet aan de wettelijke veiligheidseisen. De Vechtdijken zijn op veel delen niet sterk en/of niet hoog genoeg meer. Waterschap Drents Overijsselse Delta heeft de opdracht gekregen om de vechtdijken te versterken. Daarom is project Veilige Vecht gestart. In dit project onderzoekt Waterschap Drents Overijsselse Delta welke mogelijke alternatieven er zijn om de Vechtdijken tussen Zwolle en Dalfsen te versterken en welk alternatief het meest geschikt is. Dit doet ze samen met andere overheden en bewoners. Het project Veilige Vecht is onderdeel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Voor het project wordt een milieueffectrapportage (MER) opgesteld. In het rapport worden de milieueffecten van de dijkversterking beschreven. Het doorlopen van deze procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) heeft als doel alle aspecten rondom het milieu mee te nemen in het besluit dat het bestuur van WDO Delta neemt in het kader van het projectbesluit Omgevingswet. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is de eerste stap van de m.e.r.-procedure voor de dijkversterking Veilige Vecht (Zwolle-Dalfsen). De NRD beschrijft welke verschillende alternatieven voor het versterken van de dijk en welke meekoppelkansen worden onderzocht (wat) en de manier waarop deze worden onderzocht (hoe).

Van 16 juni 2022 tot en met 27 juli 2022 lag de NRD ter inzage en kon iedereen een zienswijze indienen bij de provincie Overijssel, bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure. In deze periode kon een ieder aangeven wat men mist in de aanpak van de m.e.r.-procedure en vragen of opmerkingen meegeven over de onderzoeksmethodiek of de wijze van selectie van de kansrijke alternatieven.

In deze Nota van Antwoord geven wij zo goed mogelijk antwoord op de vragen en opmerkingen, en geven wij aan of de reactie leidt tot aanpassingen of aanvullingen in het m.e.r. onderzoek.

Zienswijzen

Tijdens de reactieperiode van 16 juni tot en met 27 juli 2022 zijn vier zienswijzen binnen gekomen die betrekking hebben op de NRD. In hoofdlijnen hadden de reacties betrekking op:

- Biodiversiteit en de oproep om niet alleen in te zetten op behoud maar ook het vergroten ervan;
- De oproep om meekoppelkansen op het gebied van wandel- en fietsroutes aan te vullen en te onderzoeken op kansrijkheid;
- De oproep om aandacht te hebben voor het onder- en bovengrondse energienetwerk;
- Beoordelingscriteria en -methoden voor de impact op de omgeving, die naar mening van de indiener onvoldoende dekkend zijn; onder meer voor landgoederen met NSW status en landbouw.

Adviezen

Naast de zienswijzen hebben wij ook advies van de Provincie Overijssel en van de commissie m.e.r. op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau ontvangen (NRD).

Advies Provincie Overijssel

Vanuit haar rol als bevoegd gezag adviseert de provincie het Dagelijks Bestuur van Waterschap Drents Overijsselse Delta als initiatiefnemer om naast de in de NRD genoemde aspecten in het op te stellen milieueffectrapport (MER) ook het aspect biodiversiteit binnen én buiten de beschermde regimes mee te nemen.

Paragraaf 5.2 van de NRD geeft aan op welke aspecten een alternatief zal worden beoordeeld. Omdat de Vechtdijken een belangrijke rol hebben in het behoud en herstel van de diversiteit aan flora wordt er aan tabel 5.2 onder het aspect "Natuur" het criterium "Biodiversiteit" toegevoegd. Dit criterium beoordeelt of een alternatief na aanleg een positief of negatief effect kan hebben op soortenrijkdom en biodiversiteit van de Vechtdijken. Op deze manier wordt ook het effect op andere niet-beschermde natuur meegenomen in de beoordeling en wanneer een bepaald alternatief een positief effect heeft op de biodiversiteit (en dan met name de dijkvegetatie) kan hier een positieve score aan gekoppeld worden.

In MER deel 1, MER deel 2 en het projectbesluit zal biodiversiteit, en dan met name het effect op de aanwezigheid of herstel van dijkvegetatie, nadrukkelijk een plek krijgen

Advies commissie m.e.r.

De provincie Overijssel heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (commissie m.e.r.) om advies gevraagd over de benodigde inhoud van het milieueffectrapport. De Commissie roept in haar advies op om alternatieven te onderzoeken die zich richten op klimaatbestendigheid, natuur en ruimtelijke kwaliteit. Het uitgebreide advies is terug te vinden op de [website](#) van de commissie m.e.r.

De adviezen van zowel provincie als Commissie m.e.r. krijgen een plek in de op te stellen milieueffectrapporten. Het advies van de commissie MER bouwt voort op de NRD en komt grotendeels overeen met het voorstel van het waterschap. In het advies staat in hoofdlijnen onder meer dat twee aspecten in de NRD nog niet (voldoende) zijn behandeld of invloed hebben op het toekomstig onderzoek in de verkenningsfase. De twee aspecten worden hieronder kort toegelicht.

- Watersysteem (paragraaf 2.1.1 uit het advies). Voorafgaand aan het vaststellen van de NRD heeft het waterschap onderzocht of watersysteemmaatregelen in het stroomgebied van de Vecht kunnen bijdragen aan de waterveiligheid tussen Dalfsen en Zwolle. Ook is onderzocht in welke mate kansen kunnen worden benut voor een klimaatbestendiger stroomgebied en gebiedsopgaven. Het MER zal op aanraden van de commissie een beschrijving van het watersysteem bevatten en een samenvatting van het onderzoek naar de systeemmaatregelen.
- Alternatieven (paragraaf 3.1 uit het advies). De Commissie adviseert om de drie oplossingsrichtingen zoals genoemd in hoofdstuk 4 van de NRD te gebruiken om onderscheidende 'thematische' alternatieven voor het gehele dijktraject (en/of varianten voor deeltrajecten) te ontwikkelen. De commissie noemt hierbij voorbeelden maar geeft aan dat andere alternatieven of varianten ook denkbaar zijn. Het doel hiervan is de 'hoeken van het speelveld' te verkennen en recht te doen aan de projectdoelstellingen en de kansen daarin te benutten. Het Waterschap neemt de door de commissie m.e.r. genoemde methode

mee in haar aanpak in het ontwikkelen en afwegen van genoemde alternatieven. Een thematisch alternatief natuur zal in ieder geval worden uitgewerkt.

In MER deel 1 en MER deel 2 wordt een meer gedetailleerde verantwoording opgenomen over:

- wat er is gedaan met de adviezen van de commissie MER en de Provincie Overijssel en
- waar in het MER deze informatie te vinden is.

Dit is dus niet nu al te lezen in deze reactienota.

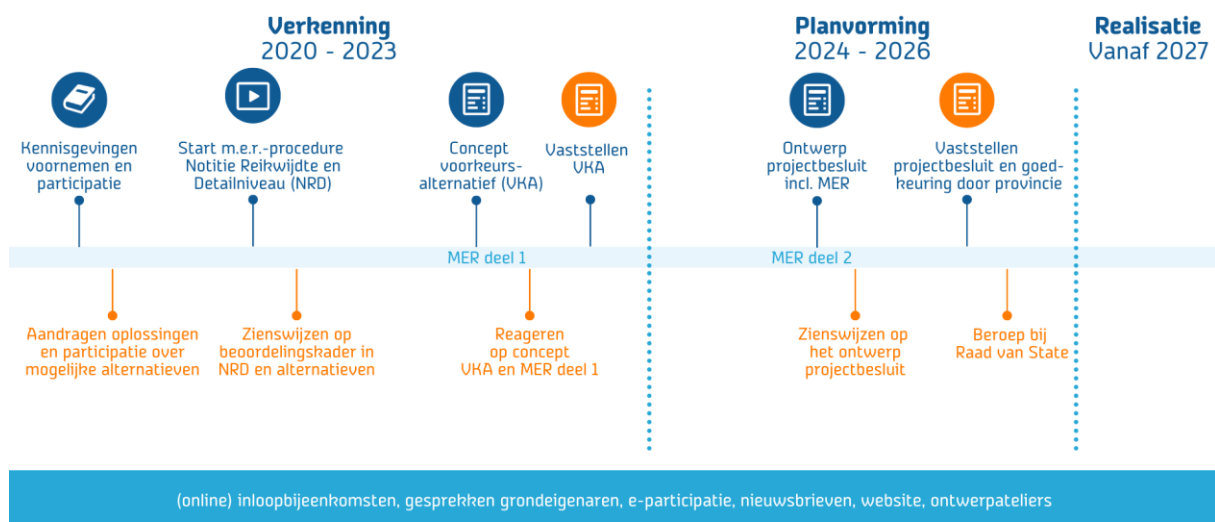
Beantwoording zienswijzen

In tabel 1 zijn de zienswijzen samengevat en beantwoord. Voor elke zienswijze is aangegeven in hoeverre deze leidt tot een wijziging in de methodiek en/of de te onderzoeken thema's en alternatieven. Alle indieners ontvangen deze Nota van Antwoord na vaststelling.

Vervolg

De m.e.r. procedure start in de Verkenningsfase (deel 1) en ronden we af in de Planuitwerkingsfase (deel 2). In de Verkenningsfase onderzoeken we de verschillende kansrijke en thematische alternatieven en brengen we de onderscheidende milieueffecten van de alternatieven in beeld. Het MER deel 1 geeft deze resultaten weer. Dit rapport geeft de impact op de omgeving van de alternatieven weer en bevat belangrijke informatie voor de afweging en keuze voor het Voorkeursalternatief. Naar verwachting wordt de keuze voor een Voorkeursalternatief eind 2023 gemaakt door het Algemeen Bestuur van het waterschap. Gedurende het opstellen van het MER controleren wij of we de zienswijzen en het advies van de Provincie Overijssel en de commissie m.e.r. op een juiste wijze hebben meegenomen.

Het MER deel 1 publiceren we samen met het concept-voorkeursalternatief in 2023. Iedereen is dan in de gelegenheid om hier een reactie op in te dienen.

In de planuitwerkingsfase werkt het waterschap het voorkeursalternatief voor de dijkversterking verder uit tot een gedetailleerder ontwerp en plan. Dit plan beschrijven we in het ontwerp projectbesluit Omgevingswet (voorheen ontwerp Projectplan Waterwet). Het MER vullen we in deze fase aan met meer gedetailleerde onderzoeken van het uitgewerkte plan. Het definitieve MER (MER deel 2) gaat vervolgens samen met het ontwerp-projectbesluit formeel ter inzage. Dit besluit op het projectplan staat open voor zienswijzen. Deze zienswijzen worden behandeld. Het projectbesluit wordt vastgesteld door het waterschap en voor goedkeuring voorgelegd aan de provincie Overijssel. Tegen dit besluit kan in beroep worden gegaan bij de Raad van State.

Tabel 1: zienswijzen en beantwoording

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
1.1	<p>De notitie Reikwijdte en Detailniveau Veilige Vecht geeft naar inzien van indiener onvoldoende invulling aan de afspraken die zijn gemaakt met het waterschap op 10 januari 2022. Indiener verzoekt om de notitie NRD op de volgende punten aan te passen:</p> <p>Indiener verzoekt om het volgende punt toe te voegen onder paragraaf 1.1. (doelen): <i>“Kansen benutten om de biodiversiteit op en langs de dijk te vergroten voor zover dit niet strijdig is met de waterveiligheid”.</i></p>	<p>In de brief van 4 maart (Z/21/044700-189603) staan de afspraken geformuleerd naar aanleiding van ons gesprek op 10 januari. In paragraaf 1.1 van de NRD staan de doelen benoemd van ons project. Deze zijn geformuleerd als :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waterveiligheid verhogen tussen Dalfsen en Zwolle: de dijken voldoen aan de waterveiligheidseisen; 2. Kansen benutten voor een klimaatbestendiger watersysteem van de Vecht; 3. Kansen benutten in combinatie met andere opgaven, verder ‘gebiedsopgaven’ genoemd (werk met werk maken, maatschappelijke meerwaarde creëren). <p>De kansen voor het vergroten van biodiversiteit vallen binnen het derde punt; benutten van kansen in combinatie met andere opgaven. Dit wordt dus al meegenomen in het project.</p>	<p>Het benutten van kansen in combinatie met andere opgaven wordt al benoemd als doel van ons project, hier valt ook biodiversiteit onder. Daarom geeft deze reactie geen aanleiding voor het wijzigen van de aanpak.</p>
1.2.	<p>Indiener verzoekt om onder paragraaf 2.3 (waar moet het voorkeursalternatief aan voldoen?) een aparte kop biodiversiteitsherstel op te nemen of om dit als subkop onder te brengen bij de tekst “bestaande functies zoveel mogelijk behouden”. De bestaande tekst richt zich alleen op behoud van aanwezige waarden en niet op de versterking daarvan.</p> <p>Indiener geeft onderstaand tekstvoorstel gericht op behoud en versterken van de biodiversiteit:</p> <p>Behoud en versterken biodiversiteit <i>In het Deltaplan Biodiversiteitsherstel dat Waterschap WDODelta begin 2021 heeft ondertekend heeft het waterschap zich de opdracht gegeven om bij planvorming ‘natuur-inclusief’ te werken aan behoud en herstel van (aandacht)soorten en hun leefgebied. In</i></p>	<p>Het waterschap erkent de waarde van dijken als belangrijke drager van biodiversiteit in het rivierengebied. Er is op het gebied van biodiversiteit zowel een juridische als een beleidsopgave voor behoud en ontwikkeling van biodiversiteit op en langs de dijken. In de HWBP projecten is vergroten van de biodiversiteit niet als projectdoel geformuleerd. Biodiversiteit als projectdoel formuleren zou ook betekenen dat we een resultaatsverplichting hebben. Dit zou onverstandig zijn omdat additionele ontwikkeling, naast behoud van biodiversiteit namelijk niet altijd tot stand te brengen is.</p> <p>Het waterschap wil wel nadrukkelijk de kansen voor versterking van de biodiversiteit benutten in dit project. Zie hiervoor ook onder 1.1. Om dit te bereiken wordt er een dijkversterkingsalternatief ontwikkeld en afgewogen waarin de kansen voor natuur en biodiversiteit worden meegenomen.</p>	<p>De reactie geeft geen aanleiding voor het wijzigen van de aanpak.</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
	<p><i>dit project onderzoeken we wat hiervoor de mogelijkheden zijn. We onderzoeken de mogelijkheden om de soortenrijke flora en fauna op de dijk te handhaven en zo mogelijk te versterken. Hierbij kijken we of de betekenis van de dijk als groeiplaats voor soorten van stroomdalvegetaties kan worden vergroot en daardoor de functie als ecologische verbinding tussen natuurgebieden in het Vechtdal kan worden versterkt. Vooral in de deeltrajecten 8,15,16 en 17 die binnen de begrenzing van het N2000 gebied liggen en deeltrajecten 5,6 en 7 die direct grenzen aan het N2000 gebied liggen wellicht goede kansen voor ontwikkeling van soorten die kenmerkend zijn voor het sterk bedreigde, voor dit N2000 gebied kenmerkende habitatype stroomdalgrasland.</i></p>		
1.3.	<p>Indiener geeft aan dat bij paragraaf 3.2 (beschrijving huidige situatie), onder het kopje 'natuur' alleen een beschrijving wordt gegeven van de wettelijk beschermde natuur. Er wordt niets gezegd over de overige natuurwaarden. Indiener geeft onderstaand tekstvoorstel mee als aanvulling op de NRD:</p> <p><i>De zanddijken hebben door jarenlang gevoerd natuurtechnisch beheer een bloemrijke vegetatie gekregen. Behalve voor de flora zijn de dijken belangrijk voor vele soorten insecten zoals graafbijen. Op grond van nog niet gepubliceerd onderzoek van Kievitsbloem deskundige Albert Corporaal is</i></p>	<p>Hoofdstuk 3 geeft slechts een korte samenvatting van de specifieke kenmerken van het gebied. Het klopt dat door de zandige ondergrond en natuurtechnisch beheer een unieke natuur is ontstaan in het gebied, de ecologische waarde daarvan is niet helemaal beschreven in deze paragraaf. In het MER deel 1 en deel 2 en het Projectbesluit zal hierom nadrukkelijk aandacht besteed worden aan het effect op niet-beschermde natuur, en specifiek de aanwezige dijkvegetatie.</p>	<p>In het MER (deel 1 en deel 2) en het Projectbesluit zal aandacht zijn voor biodiversiteit (inclusief de niet-beschermde natuur) en de positieve of negatieve effecten daarop.</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
	<p><i>aangetoond dat er een belangrijke relatie bestaat tussen de Kievitsbloem (beschermde soort) en de zanddijken. In de zanddijken nestelen namelijk graafbijen en wespen die zorgen voor bestuiving van de Kievitsbloemen. Opmerkelijk is wel dat het aantal zeldzame "rode lijst" plantensoorten die kenmerkend zijn voor stroomdalgraslanden erg beperkt is, terwijl die er in het verleden wel hebben gestaan. Mogelijk heeft dit te maken met het landbouwkundige beheer in het verleden of de verzuring van de bovengrond.</i></p>		
1.4.	<p>Indiener verzoekt om bij paragraaf 3.3. (Beleidsontwikkelingen) onder het kopje natuur de volgende tekst toe te voegen: <i>In het Deltaplan biodiversiteitsherstel dat Waterschap WDO Delta begin 2021 heeft ondertekend heeft het waterschap zich de opdracht gegeven om bij planvorming 'natuur-inclusief' te werken aan behoud en herstel van (aandacht)soorten en hun leefgebied. In dit project onderzoeken we wat hiervoor de mogelijkheden zijn.</i></p>	<p>Paragraaf 3 geeft een korte samenvatting van aantal relevante beleidsontwikkelingen. Het klopt dat er nog meer beleid van toepassing is. Zoals ook in het Deltaplan is bedoeld wil het waterschap zoveel mogelijk het behoud en herstel van biodiversiteit integraal meenemen in het ontwerp van de projecten. In dit project worden de kansen voor versterking van biodiversiteit benut en bestaande waarden zo veel mogelijk behouden, zie ook het antwoord op 1.1 en 1.2.</p>	<p>In het MER (deel 1 en deel 2) en het projectbesluit zal aandacht zijn voor biodiversiteit (inclusief de niet-beschermde natuur) en de positieve of negatieve effecten daarop.</p>
1.5.	<p>Indiener geeft aan dat de onder paragraaf 5.2 genoemde onderzoeken allen gericht zijn op behoud van wat er is. Indiener geeft aan dat juist op de Vechtdijken het onderzoek ook gericht moet worden op het benutten van kansen voor het vergroten van de huidige biodiversiteit.</p>	<p>Paragraaf 5.2 geeft aan op welke aspecten een alternatief zal worden beoordeeld. Omdat de Vechtdijken een belangrijke rol hebben in het behoud en herstel van biodiversiteit wordt er aan tabel 5.2 onder het aspect "Natuur" het criterium "Biodiversiteit" toegevoegd. Dit criterium beoordeelt of een aspect na aanleg een positief of negatief effect kan hebben op soortenrijkdom en biodiversiteit van de Vechtdijken.</p>	<p>De reactie geeft aanleiding tot wijziging van de criteria in tabel 5.2. De alternatieven zullen ook beoordeeld worden op hun mogelijke effecten of positieve bijdrage op biodiversiteit. Het beoordelingscriterium</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
			"Biodiversiteit" wordt toegevoegd onder het aspect "Natuur". (tabel 5.2)
1.6	<p>Indiener verzoekt ons om in de tabel een onderzoek op te nemen dat moet uitwijzen of de huidige leeflaag nog geschikt is voor hervestiging van stroomdalvegetaties of geschikt kan worden gemaakt en of de grond die vrijkomt met de graafwerkzaamheden hiervoor geschikt is.</p>	<p>Onderdeel van de uitwerking van het plan is een grondbalans.. De grondsoort die wordt toegepast wordt beoordeeld op mogelijke effecten voor biodiversiteit en de ontwikkeling van het type dijkvegetatie. Zoals onder 1.2 toegelicht is het vergroten van de biodiversiteit geen projectdoel. Een onderzoek naar het geschikt maken van de huidige leeflaag voor stroomdalvegetaties maakt nu geen onderdeel uit van project Veilige Vecht. Wel doet het waterschap vanuit haar beheeropgave onderzoek naar de vegetaties op de dijk en hoe deze veranderen.</p>	<p>De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.</p>
2.1	<p>Indiener vraagt om in het onderzoek 'Project Veilige Vecht' de mogelijkheden te onderzoeken voor uitbreiding van het recreatieve fiets- en wandelpadennet op en nabij de noordelijke Vechtdijk vanaf het spoor tot Dalfsen.</p> <p>Daarbij verzoekt de Indiener om de drie hieronder genoemde wandel – en fietstrajecten aan het overzicht van te onderzoeken meekoppelkansen toe te voegen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vanaf de stuw Vechterweerd oostwaarts tot aan de haakse bocht in de Ruitenborghweg een wandelpad op de dijk; 2. Vanaf de stuw Vechterweerd westwaarts op de dijk achter het crossterrein en het gemaal langs, tot daar waar de Hessenweg en dijk elkaar raken een fietspad; 	<p>In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau zijn in paragraaf 4.5 meekoppelkansen en wensen genoemd die (in ieder geval) de komende stap van de verkenning verder worden onderzocht.</p> <p>De eerstgenoemde meekoppelkans (wandelpad op de dijk vanaf de stuw Vechterweerd tot aan de haakse bocht bij de Ruitenborghweg) kan gekoppeld worden aan de wens die door atelierdeelnemers is ingebracht om wandelroutes te faciliteren met aandacht voor rust en ruimte (zie p. 29 NRD).</p> <p>De tweede en derde meekoppelkans zijn niet ingebracht door de gemeente (of atelierdeelnemers). We stellen voor om samen met indiener en de gemeente te verkennen of de genoemde meekoppelkansen het waard zijn om verder te onderzoeken en of deze kansrijk kunnen zijn.</p> <p>Vanaf het najaar 2022 worden alle meekoppelkansen verder geconcretiseerd, uitgewerkt en onderzocht. Alle voor- en nadelen worden daarbij in beeld gebracht en getoetst aan de kaders voor meekoppelkansen, zoals benoemd in het participatie- en communicatieplan van project Veilige Vecht (WDODelta, 2020).</p>	<p>De reactie geeft aanleiding tot aanvulling van de meekoppelkansen.</p> <p>De drie genoemde punten worden meegenomen in de te onderzoeken ideeën en wensen zoals genoemd op p. 29 van de NRD).</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
	3. Het doortrekken van het struinpad aan de Zwolse kant onder het spoor door en dan terug naar de afgewaardeerde Hessenweg.		
2.2	Indiener geeft aan trekker te willen zijn van de drie meekoppelkansen en zich in te zetten om financiers te vinden.	Het waterschap neemt hier kennis van.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
3.1	Indiener vraagt aandacht voor de inpassing van het ondergrondse én bovengrondse energienetwerk zoals dat in het plangebied ligt en/of (mogelijk) is voorzien in het kader van de energietransitie. Indiener zou graag de gelegenheid krijgen om dit in een gesprek nader toe te lichten.	Kabels en leidingen is weliswaar geen apart thema in de MER, er wordt echter wel degelijk rekening mee gehouden. Bij het maken van de afwegingen tussen de kansrijke alternatieven in de verkenningsfase wordt gekeken naar de impact op de aanwezige kabels en leidingen. In geval van een raakvlak/knelpunt wordt op basis van de laagst maatschappelijke kosten en passend binnen de keur een beslissing genomen. Dit zal in overleg met de netbeheerder worden afgestemd. In de planuitwerkingsfase (vanaf 2024) zal het voorkeursalternatief verder worden uitgewerkt en ingepast, vanaf dat moment zullen we in afstemming met nutsbedrijven verdere afspraken maken over al dan niet verleggen van kabels en leidingen. Het waterschap hoort graag welke zaken, wat betreft inpassing van het ondergrondse en bovengrondse energienetwerk, voor de indiener van belang zijn en gaat hierover graag met indiener in gesprek.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
3.2	Indiener constateert dat er vooralsnog geen rekening wordt gehouden met de bestaande en eventueel toekomstige energie-infrastructuur. Indiener adviseert om kabels, leidingen en eventuele stations mee te nemen in de m.e.r.	Het waterschap houdt in de voorbereiding van plannen zeer zeker rekening met kabels en leidingen en zet in op het in stand houden van bestaande functies. Zie verder bij het antwoord onder 3.1.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
3.3	Indiener geeft aan actief te willen meedenken aan het opstellen van het gedetailleerde plan, om zo het bestaande netwerk veilig te houden en eventueel nieuwe investeringen in de benodigde stations	Zie antwoord 3.1.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
	mogelijk te maken. In het plangebied bevinden zich verschillende functies die relevant zijn voor het netwerk, zoals het zonnepark op de Bomhofplas en de uitbreiding van het HS/MS station Hessenpoort.		
4.1	<p>Indiener vindt de beoordelingscriteria en -methoden voor de impact op de omgeving onvoldoende dekkend. Gronden die vallen onder de NSW-rangschikking (Natuurschoonwet 1928) vervullen diverse functies op het gebied van natuur, landschap en maatschappij. Uit de notitie van het waterschap wordt niet duidelijk hoe de effecten van de maatregelen/werkzaamheden op de rangschikking worden vastgesteld en beoordeeld. De NSW-rangschikking brengt namelijk bijzondere eisen met zich mee, maar uit de notitie blijkt niet onder welke aspecten/criteria deze vallen en op welke manier de beoordeling plaatsvindt. Het is niet duidelijk welke inspanningen het waterschap zal plegen om de rangschikking in stand te houden of omgaat met een eventuele schending van, dan wel schade door schending van de instandhoudingseisen.</p>	<p>Het waterschap onderzoekt de effecten van de dijkversterking op de diverse functies die aanwezig zijn op een NSW-landgoed, zoals natuur, landschap, landbouw, en gebruiksfuncties. Dit doet zij onder de betreffende aspecten zoals benoemd in tabel 5-1 in de NRD. Daarnaast onderzoekt het waterschap effecten op grondbeschikbaarheid, waarbij in kaart wordt gebracht in wiens eigendom de grond is die nodig is voor de dijkversterking en wat dit betekent voor de betreffende grondeigenaar. Het behoud van de functies is hierbij een belangrijk criterium.</p> <p>De informatie over de effecten neemt het waterschap in de verkenning mee in de afweging naar een voorkeursalternatief waar in 2023 een besluit over wordt genomen. Voor de afweging naar het voorkeursalternatief brengt het waterschap effecten op de criteria uit de NRD op hoofdlijnen in beeld. Het gaat voor de afweging namelijk om effecten die onderscheidend zijn tussen de kansrijke alternatieven. Het waterschap onderzoekt de effecten die optreden door de uitvoering van werkzaamheden in verkenning alleen voor zover ze onderscheidend zijn voor de keuze tussen de kansrijke alternatieven.</p> <p>De keuze voor het voorkeursalternatief markeert het einde van de verkenning, waarna de planuitwerking start (vanaf 2024) waarin het voorkeursalternatief in meer detail wordt ontworpen en beoordeeld. In de planuitwerkingsfase is diepgaandere aandacht voor alle effecten in de realisatiefase en worden ook de uitvoeringsstrategie, de fasering en toe te passen technieken beoordeeld. In de planuitwerking gaat het waterschap individueel met grondeigenaren in gesprek. In deze fase wordt het ontwerp van de dijk op uw perceel besproken, evenals eventuele maatwerkoplossingen en bijbehorende volledige schadeloosstelling. Ook maakt het waterschap afspraken met u over eventuele aankoop of gebruik van de grond en de bijbehorende vergoedingen. Het streven is om huidige functies zoveel</p>	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
		mogelijk te behouden. Daarmee is het streven ook om de NSW-rangschikking van uw gronden te behouden.	
4.2	Het is voor de indiener onduidelijk hoe de indiener als eigenaar van de NSW-gerangschikte gronden wordt betrokken bij de beoordeling van de effecten van de maatregelen.	<p>Graag verwijzen wij naar paragraaf 6.4 uit de NRD, waarin is toegelicht op welke manieren en vormen belanghebbenden en geïnteresseerden kunnen meedenken en meewerken in dit project. Daarnaast is onder punt 4.1 toegelicht hoe grondeigenaren bij het project betrokken worden in planuitwerkingsfase.</p> <p>In de verkenningsfase worden eigenaren vooral groepsgewijs benaderd omdat nog niet de individuele impact bekend is. Wel voeren we individuele gesprekken waar dit vanuit de eigenaren of het Waterschap gewenst is. Graag praten we met u door over de specifieke eisen aan NSW gerangschikte gronden en hoe dit ons project raakt.</p>	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
4.3	Indiener vindt grondeigendom en – beschikbaarheid onvoldoende gewaarborgd. Voor de uitvoering van de maatregelen worden de juridische haalbaarheid en tijdsgevoelige beschikbaarheid van de gronden als criteria gehanteerd. De dijkondergrond en gronden in de uiterwaarden zijn juridisch eigendom van de indiener. De onderhavige oppervlakte is van essentieel belang vanwege de oppervlakte-eisen die aan een NSW-rangschikking worden gesteld. Uit de notitie wordt onvoldoende duidelijk hoe het waterschap in de realisatie van de maatregelen omgaat met het eigendom van de gronden, bijvoorbeeld van de grond onder het dijklichaam. Hoe wordt hierin door het waterschap voorzien en welke waarborging wordt geboden?	<p>Voor de uitvoering van de dijkversterking is het niet nodig dat het waterschap alle gronden in bezit heeft. Wel is het nodig om afspraken over het gebruik van de gronden te maken. Tijdens planuitwerking (vanaf 2024) maken we verdere afspraken over (tijdelijk) gebruik van gronden en eventuele vergoedingen en schadeloosstellingen.</p> <p>Zie ook het antwoord op punt 4.1 en 4.2 voor een toelichting hoe grondeigenaren betrokken worden bij het project.</p>	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
4.4	Indiener vindt dat de effecten op de landbouwfunctie nadere uitwerking behoeven. In de notitie wordt gesteld dat de effecten op de landbouwfunctie door het waterschap worden onderzocht. Hierin wordt	In het milieueffectrapport onderzoekt het waterschap de volgende effecten van de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief op de landbouw, dit gaat zowel om directe effecten via ruimtebeslag als indirecte effecten:	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
	<p>specifiek verwezen naar de watereffecten op de landbouw.</p> <p>Uit de notitie wordt niet duidelijk hoe het waterschap hiermee omgaat en hoe grondeigenaren en -gebruikers hierin worden betrokken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtebeslag: aantal hectares landbouwgrond die door invoering van een kansrijk alternatief niet meer of minder geschikt zijn voor de landbouwfunctie (bijvoorbeeld door veranderde mogelijkheden voor bewerking, beweiding, teelt en opbrengst). Dit bepaalt het waterschap met behulp van een GIS-analyse (een analyse van digitaal kaartmateriaal). • Waterkwaliteit en -kwantiteit: eventuele toe- of afname van waterkwaliteit of -kwantiteit voor de landbouw ten gevolge van een kansrijk alternatief. Dit bepaalt het waterschap met behulp van grondwatermodellen en expertoordeel. <p>Zie het antwoord op punt 4.1 voor duiding van de verschillen tussen de verkenning en de planuitwerking en een toelichting hoe grondeigenaren en -gebruikers hierin betrokken worden.</p>	
4.5	<p>Indiener vindt dat kosten en haalbaarheid van beheer en onderhoud voor grondeigenaren niet zijn meegenomen. De te realiseren maatregelen zullen consequenties hebben voor de inrichting van de gronden in de uitwaarden en het dijklichaam, en daarmee ook voor het toekomstige beheer/onderhoud en de bijkomende kosten. Indiener is eigenaar van een deel van het dijklichaam. De kosten van het beheer en onderhoud zijn daarbij voor haar eigen rekening, terwijl zij hiermee het algemeen belang van waterveiligheid dient. In de notitie van het waterschap wordt onvoldoende aandacht besteed aan de gevolgen van de maatregelen voor de toekomstige kosten en (praktische) haalbaarheid van het beheer en onderhoud voor andere grondeigenaren dan het waterschap.</p>	<p>Het waterschap onderzoekt alle voor- en nadelen van de kansrijke alternatieven om tot een goed onderbouwd voorkeursalternatief te komen. Hierbij wordt onder andere onderzocht wat de gevolgen zijn voor het beheer en onderhoud en de bekostiging ervan (zie ook paragraaf 5.2 van de notitie reikwijdte en detailniveau).</p>	<p>De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
4.6	Ook wordt onvoldoende aandacht besteed aan de manier waarop grondeigenaren en -gebruikers worden betrokken in vaststellen en verbeteren van het toekomstige beheer en onderhoud.	Zie het antwoord op punt 4.1.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
4.7	Indiener vindt dat het onderzoek naar effecten op natuur en natuurbeheer nadere toelichting behoeft. De gronden in de uiterwaarden in eigendom van indiener zijn natuurterrein met daarop botanisch en weidevogelbeheer, met als doel het beschermen en bevorderen van de weidevogelpopulatie. In de notitie van het waterschap wordt aangegeven dat het waterschap onderzoekt in hoeverre de alternatieven invloed hebben op de ecologische waarden. Uit de notitie wordt echter niet duidelijk hoe het waterschap hierin afwegingen maakt tussen de te nemen maatregelen en de effecten op de natuur.	<p>Het waterschap onderzoekt in het milieueffectrapport de volgende criteria voor natuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Effect Natura 2000, specifiek het behalen instandhoudingsdoelen • Effecten NNN (Natuur netwerk Nederland), effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden NNN (o.a. beheer- en ambitietypen) • Effecten op bos- en natuurgebieden buiten het NNN • Effect op functionaliteit van leefgebied en instandhouding soorten (wettelijk beschermde soorten, Rode lijstsoorten en provinciale aandachtsoorten) • Houtopstanden: effect op beschermde houtopstanden • KRW-wateren: effect op chemisch en ecologische doelen • Biodiversiteit (zie ook p. 5 van deze reactienota). <p>De effectbeoordeling van natuur vindt plaats op basis van de (provinciale) natuurwet- en regelgeving waarbij daarnaast ook nog naar Rode lijst- en provinciale aandachtsoorten wordt gekeken. De gronden van de indiener vallen grotendeels onder het NNN (o.a. de beheertypen vochtig weidevogelgrasland en dennen-, eiken- en beukenbos) en hebben ook overlap met de bescherming van soorten. In het milieueffectrapport onderzoekt het waterschap of de kansrijke alternatieven, en daarna het voorkeursalternatief, negatieve effecten hebben op NNN-gebieden, bos- en natuurgebieden buiten het NNN en/of leefgebied van soorten alsook voorkomen van beschermde of bijzondere soorten. Voor de effectbeoordeling van het NNN en bos- en natuurgebieden buiten het NNN geldt conform de provinciale beleidsregels dat slechts een beperkte aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied mag plaats vinden onder voorwaarde dat er een alternatievenafweging heeft plaats gevonden en dat het initiatief per saldo leidt tot een versterking van de</p>	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
		<p>wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN/overig bos- en natuurgebied of tot vergroting van de oppervlakte van deze gebieden. Ten aanzien van soortenbescherming dient gekeken worden of het initiatief van invloed is op de instandhouding van de soort. Daarnaast wordt er ook gekeken naar het effect op biodiversiteit en niet beschermde natuur naar aanleiding van het advies van de provincie. Naar aanleiding van het advies van de commissie m.e.r. zal er ook een natuur alternatief worden onderzocht.</p> <p>Kortom, het waterschap weegt het onderdeel natuur nadrukkelijk mee in de keuze voor het voorkeursalternatief en later in eventuele optimalisatie van het voorkeursalternatief. Op basis van de beoordeling van alle criteria, en in overleg met betrokken omgevingspartijen stelt het waterschap een concept voorkeursalternatief op en bespreekt dit met de omgeving. Op basis van alle voor- en nadelen van de verschillende alternatieven en het advies van betrokken partijen maakt het bestuur van Waterschap Drents Overijsselse Delta een keuze voor het voorkeursalternatief.</p>	
4.8	<p>De maatregelen en werkzaamheden hebben bovendien zeer waarschijnlijk consequenties voor de behaalde resultaten, doelstellingen en verplichtingen die voortvloeien uit het natuurbeheer door grondeigenaren en -gebruikers. Het wordt echter niet duidelijk hoe (de gevolgen voor) het huidige en toekomstige natuurbeheer worden meegenomen/meegewogen door het waterschap en hoe belanghebbende partijen hierin worden betrokken.</p>	<p>Ten eerste wordt de effecten op aanwezige natuurwaarden beoordeeld zoals aangegeven onder 4.7. Wanneer hier veranderingen in optreden kan het zijn dat een natuurtype van het NNN, bos- of natuur buiten het NNN of andere landschappelijke elementen (o.a. houtwallen) waar doelen en subsidie/natuurvergoedingen op zijn gebaseerd niet meer zijn te realiseren en daardoor wijzigen. Afhankelijk van de gevolgen kan het een natuurtype met hogere of lagere natuurwaarde zijn. In de beoordeling en het ontwerpproces naar het voorkeursalternatief wordt naast behoud van aanwezige natuurwaarden ook nadrukkelijk gekeken naar potenties en kansen voor versterking van natuur.</p> <p>Zie het antwoord op punt 4.3 voor een toelichting hoe het waterschap omgaat met grondeigenaren en grondgebruik.</p>	<p>De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.</p>

	Samenvatting zienswijze	Antwoord waterschap	Wijziging in methodiek of alternatieven
		Zie het antwoord op punt 4.1 voor duiding hoe effecten bepaald worden in de verkenning en in de planuitwerking en hoe belanghebbende partijen, waaronder grondeigenaren, hierin betrokken worden.	
4.9	Hoewel de notitie spreekt van een 'natuurtoets', is onduidelijk met welk doel en in welke fase deze zal plaatsvinden. Gaat het hierbij alleen om het effect van de maatregelen op de lange termijn, of ook tijdens de uitvoering van de werkzaamheden?	Het waterschap onderzoekt in de verkenning de onderscheidende effecten van de alternatieven op natuur, en waar nodig ook de effecten die optreden door de uitvoering van werkzaamheden. N.a.v. het advies van de commissie m.e.r. wordt er ook een natuur alternatief onderzocht. In de planuitwerkingsfase brengt het waterschap de effecten van het voorkeursalternatief in meer detail in beeld in natuurtoetsen ten behoeve van de vergunningen en het Projectbesluit Omgevingswet. Het gaat hier zowel om permanente als tijdelijke effecten en de benodigde mitigatie en compensatie.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
4.10	Ook wordt niet duidelijk hoe andere partijen/organisaties die ter zake kundig zijn, zoals een weidevogelvereniging, bij het onderzoek worden betrokken.	Zie ook het antwoord op punt 4.2. Partijen en organisaties die ter zake kundig zijn zoals een weidevogelvereniging zien wij ook als een belanghebbende partij. Waar partijen en organisaties bij ons bekend zijn, zullen wij deze actief bij het project betrekken. Uiteraard houden wij ons aanbevolen voor tips over partijen en organisaties die een mogelijk belang hebben in/bij het dijkversterkingsproject en allicht ook bij het project betrokken moeten worden.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.
4.11	Evenmin wordt duidelijk welke inspanningen het waterschap pleegt om de huidige natuurwaarden te beschermen/verbeteren en welke doelstellingen hierin worden nagestreefd.	Het antwoord op punt 4.9 licht toe hoe de huidige natuurwaarden beschermd worden.	De reactie geeft geen aanleiding voor wijziging van de aanpak.

